

Nenad Milošević

KADA BI ŽIVOT NA ZEMLJI BIO

1989

*Zveri moja, veku moj lepi,
Ko će ti pogledati u oči
I svojom krvlju ko će moći
Pršljene dvaju stoleća da zalepi?*

O. Mandeljštam, „Vek“

Uznapredovao sam silno
i u strašnom kašnjenju bio.
U limbu sam lelujao.
Kuglanu u Đušinoj ulici
i preferans do prve smene,
suvo lišće ispod topola
kada se u jutru pokrene
i zašušti – zaboravio.

Kastanedu, nadrealiste,
Huserla, bitnike
iz kartonske kutije
više nisam vadio,
uz priče o američkim radnicima
se uspavljivao, s filozofijom
običnog jezika se budio.

Samoga sebe sit, dugo već,
na nekoj pobedonosnoj
prekretnici vek nije bio.
Da odahne posle, da se skrasi
na svom kraju je sanjao.

Bucu i Ivana i ja sam
brzo prežalio i niz vodu pustio.

GLASOVI

*Ma, obračun to je
među komunistima
a ti, sada bi voleo da jesi,
njihov član nikada nisi bio,
ovako ili onako
preobrtiće se oni u socijaldemokrate
i sve će dobro da pretekne
iz ovoga u vek novi.*

Tu i tamo u vazduhu se nešto osećalo.
Nevoljno se pominjala
Francuska revolucija, sem
među svetom kosmopolita,
koji se sve više kao bivši računao;
kod prostog, milo se od dragog opraštalo.

Odrođavalo se nehajno,
iako se na jednakost, ne u klasi,
nego u rodu – sve češće pozivalo.
U času zaklinjanja u zakletvu se sumnjalo.

Sebi se i drugima nabrajalo
šta se od socijalizma ućarilo,
a sve više stidelo onoga što mu se dalo.
Stambene komisije su se osipale.

Ali još su dobri đaci
konferencije nesvrstanih razlikovali,
Cejlon i Šri Lanku poistovećivali,
stigli da udruže rad vredne drugarice
i napredni drugovi moji.

Teorija se u praksi
samoupravljanja proveravala
i delegatski sistem pod ključem
u podrumu memljivom držao skupštinski.

Sovjetski Savez je svoje snove imao,
pioniri se za komsomolce spremali,
iako su sve češće generalni sekretari umirali.

Život se milio svakom
kada se od nepravde skloni

da predahne u strasti i lepoti,
u pesmi, u igri i umetnosti,
u kockanju, u iću i piću, utakmici,
iz domovine otadžbinu
i obrnuto – psujući,
šesetosmu četresosmom zaklanjajući
Rankovićem Đilasa senčeci.

U ratu raslih i posle rata,
u opštem pregrupisanju
i naglim gubicima oslonca,
ko je mogao da zna
naših roditelja teške istine,
od dece i sebe skrivane;
u miru punom lude nade:
na koju stranu
u novi život da se krene.

Šta, ti nisi znao?, brat me
posle majčine sahrane iskosa pogledao –
u požutelom venčanom listu roditelja
u rubrici bračno stanje:
razvedena sam pročitao.

Odnosi u porodici i složena iskustva bližnjih
na ostavini meni pripadoše
i pesme majčine nezapisane,
da ih dovršim, nepostojane u tekstu,
što, kad hoće, mrtvo ožive, a živo umrtve.

Zašto sam u prošlom veku
baš za Harijem Dinom Stentonom
kao za bratom pošao,
u dugom hodu uz slajd gitaru Raja Kudera
preko pustinje koračao –
i ne hajući za onim
što se posle, van filma
među ljubavnicima ostvarilo – u pustinji ostao.

Povinovao sam se svemu,
sudbinama kao sudbinama.
Od tada datiraju moja slabost i moja pesma.
A već je stigao novi vek, dve dekade već.

ODA JUGOZAPADNOM VETRU

U septembru, na izmaku leta
na jezeru Adi Ciganliji
jugozapadni vetar donese mi
jugozapadne misli.
Od juga, gde je toplije,
prema zapadu gde je bogatije, i obrnuto
moj se pogled kretao.

Na talasima koje gura jugozapadni vetar
sunčeva svetlost treperi:
obnoviše se svetlosti zaboravljene
moje domovine koja je imala more.
Jugozapadni vetar dolazi iz mladosti sveta.

Ušao sam u vodu do kolena i vratio se u hlad:
jedno mislim, drugo pišem.

Ko piše moje misli, sunce i vetar.
Ja sam nenapisane majčine pesme
i očeva ispovedna proza.
Gubitak je opšti i nenadoknativ.

Sedamnaest godina posle pada
carevine, rajha, socijalne republike
ja sam se rodio, posle sestre i brata:
prvi sam lokalizovao, propustio,
ne vozove, nego železnice vek.

Prestar sam bio za skojevca
kada sam popravio vladanje,
luta sam, nisam imao gde da se sklonim.
Pretvarao se da se nećkam
da pristupim komunistima.
Iza leđa leta Emineskuova su hujala,
dok sam se kartao, ispitni rokovi
roditeljima drugih sreću su donosili.

Tek sada ne znam šta se podrazumeva
pod rečima a šta pod stvarima,
pod odnosom njihovim.

Značenje reči nastaje u izrazu
i bogovi različito razumeju iste reči.
Prevelik je kontekst njihov.

Izlazim iz hlada da se još jednom izložim
vetru, talasima, suncu u njima.
Da operem prašnjave noge
koje su gazile pikavce.

*A postojanje neće prestati...
postojanje zavisi od lepote...
Gde prestati sa citatom.*
Vetar će odneti na severoistok,
kuda nameravam da krenem,
kuda sam krenuo, ka Hiperboreji,
ka svetlosti i smrti, ka razrešenju – šta?
Izostali deo citata?

Taj napon između ljubavi i patnje,
u kojem je goreo moj, ljudski svet, bez istine.
Obeshrabrujuća drevnost sveta veje kroz mene.

Od žrtve bih mogao postati, i već postajem,
beneficijar tranzicije, društvenog sfumata,
magle državne neodlučnosti.
Već danima mi se pije,
a sad imam i čemu da nazdravim.

Da mi napravi prečice u komentarima,
duh latinskog danas sam prizivao.
Nisam ga učio, i oklevao sam
da bacim bratove buđave sveske
nađene u garaži kad se kuća prodavala.
Prva generacija negimnazijalaca:
za francuski praštam, ali za latinski ne mogu.

POČETAK VEKA

Led je krenuo niz Dunav
ne čekajući da vek počne.
Svetlost se umnožila u pari iznad vode.
Da li zimi, gostoprимljivoj drugarici da nazdravim
ili zefirskom vetru što je odjavljuje?

Sinovi su hladni prema majci,
nepomični pred njenom smrću, oni su zima.

Od godine Betovena očekujem darove suza.

Kako je daleka devetstota devetsto dvadesetj:
tri su se revolucije samo u Rusiji zbile,
a kako blizu dvehiljadita dve hiljade dvadesetj:
uz saglasnost naroda autokrate i oligarsi
razjurili građane sa trgova,
suma na Forbsovoj listi se uvećala posle krize,
rekordi tokom pandemije zaredali:
za dan zaradio dvanaest
i prvi put dostigao dvesta milijardi.

Stara pesmo koliko te volim,
zaboravljena, topla krvi siromaha.
Ćutiš između zlatnih poluga.
Niko te ne čuje. Poslednja ružo leta.

Ako veruješ i ako se udubiš
možda ćeš oživeti oblake,
predeo i dečaka koji si bio,
slike u kojima si bio, mili. Tamo kreni!

Zagrlićeš dečaka koji se sekao
preko tetovaža, kog si istukao,
plakati na ramenu za oproštaj,
to će biti tvoje prvo bratstvo na zemlji, habibi.

Kroz dolinu života doći ćeš do devojčice
koja ti je prepričavala *Brilijantin*,
poljupci će ti razbokoriti usne, Kiriku
i svet će u novom veku
ležati pred tobom kao devojka.

LJUBAV I NADA U DOBA KONVERTIBILNOG DINARA

Devojka koja je počela da živi sa mnom
napunila je osamnaest, ženilo mi se nije.

U potkrovlju u Ulici Džordža Vašingtona,
njeni rođaci dozvolili su nam da stanujemo
dok se ostavinska rasprava ne završi.

Neka me oni koji me znaju zaborave,
a oni koje izaberem, neka me se sete,
poželeo sam u novom životu;
što je bilo, bilo je,
neka čednost i nevinost pozlate
moje jade, lutanja i promašaje iz osamdesetih.

U tvojim godinama otac je bio razveden
i našu majku prosio, a ti,
ni braka ni posla ni diplome,
pogled mog brata govorio je.

Sinko, to je previše, širili bi oči roditelji,
ali ja sam žudeo baš za tim previše.

Slobodi u Istočnom bloku,
da svako bude svoj na svome,
na trgovima su klicali i pojedinac i nacija.

Svet je počinjao od nule
sa gubitkom vere u revoluciju.
Odmrznut i topao, svakog trenu
mogao je da zaigra u ritmu novog talasa
koji je već snagu gubio,
da iz smole kasnih osamdesetih
prene marginalce i alternativce.

Denominovan i zbog
skromnosti svoje prihvaćen
jugoslovenski dinar se na svakom ćošku
za dolare i marke razmenjivao,
ako ne za viski, za napoleon,
za jubilarne, *kosovske* vinjake

i kod nezaposlenih momaka
iz zadžepka bi se iščepkalo.

Za starog advokata,
magistra pravnih nauka
i deklarisanog marksistu,
tek oženjenog svojom mladom,
trudnom sekretaricom,
koji je inflaciju izračunavao
rastom cena bureka i vinjaka,
popunjavao sam obrasce
izvršnih rešenja, *na stvari*
neplatišama televizijske pretplate
iz malih mesta i sela jugoistočne Srbije,
dok je on pravio maršrute i ugovarao kamione.

Gledajući kroz tetka Savkin prozor,
koja je prva posle rata u Beogradu
izlazila sa crncem, i do razvoda u Africi živela,
vrebao bih trenutak
u kojem ogromna crvena lopta
dodirne centralnu kupolu a zatim
zađe za zgradu Skupštine Jugoslavije.
Posle sedam hladnih godina
sunce je ogrejalo i mene
i moju zemlju, federaciju republika.
Savkinim rečima: *je l' ti znaš*
da je Đinđić nemački đak,
rasprava bi se završavala.

Nestrpljiv za ono što ne iskusismo,
za rumenu neizvesnost iza Zapadnog horizonta –
gde se iz knjiga, a ne iz požutelih skripti
čitaju misli Roberta Nozika –
u slatkoj i slepoj osveti socijalizmu
što me je ostavio na cedilu
i ja sam poželeo da učestvujem.
U šutki, bar jednom, da ga
dok leži u bubreg ćušnem,
da stresem sa sebe, ne žaleći, stara mnjenja
i olakšam se za novo doba –
sa obećanjima i zakletvama
datim u starom – odlagao sam suočavanje.

Ponekad, trezneći se, sklonio bih se
da propustim štrebere koji su žurili
da dovrše, za svaki slučaj, ranije započeto.
Osećanja bi tada dolazila iz slika sećanja
dok sam mislio na prošlo i mrtvo,
na tamnjenje spomenika ratu i revoluciji,
na pro hladno detinjstvo i mladićstvo,
na zarobljenu lepotu i tugu,
kako da ih u životu što dolazi iskupim.

Početak jeseni u izveštajima iz zapadnih krajeva
čula se pucnjava i lelek žena i majki.
Pesme poraženih vojski iz prošlog rata
i u gradovima se glasnije zapevale,
uniforme i kape njihove krojile se i prodavale,
akademici intelektualizovali razmetljivu prostotu.
U podzemnim prolazima i pasažima
čulo se zlokobno: *devize, devize*;
čekovi se na crno unovčavali,
republike kao hajduci
upadale u primarnu emisiju,
nekada rukovodioci, a sada
titulari Alajbegove slame zgledali se.
Krajem godine savezni premijer podneo je ostavku.
Prekucao sam zapise sa poledina izvršnih rešenja
i poslao ih na konkurs.
Oprostio se od Jugoslavije i socijalizma
i postao pesnik.

UOČI JUNA

U Kavafijevoj knjizi sabranih pesama
od polovine stranice počela je
da bleedi ljubav mladića.
Ustao sam i ostavio je na kuhinjskom stolu.

Pomisao na buduće zagrljaje
bila je moja jedina radost.

Veče je prilazilo sa svih strana,
skrivalo me i plašilo. Svetla nisam palio.

Kako sebe kroz telo da dotaknem,
svoj odnos prema roditeljima i bližnjima
jednostavnim da učinim,
kako nežnost ljudsku da branim
do poslednjeg uzdaha.

Mora da me je i tada u stanu
čitavog dana zarobljenog držala
đačka, doživotna žudnja
za junskom prevrtljivom vedrinom,
zanosnijom od leta samog, u koju
ako između kumulusa i žitnih polja kreneš,
ne smeš da misliš o povratku.

Ispod prozora, u toploj noći
maturanti *usmerenjaci*,
zbunjeni, starmali i detinjasti,
pritisnuti krajem istorije
i očekivanjima zajednice i bližnjih,
zapevali su: *što je mladost prošla*,
maturantkinje su sa klupe uzvraćale:
kad si mlada i sirota što se udaješ.

Posle veka sam, i posle epohe.
Nisam emigrirao, nisam ni ostao.
Kako da se iz izgnanstva,
u kojem nisam bio, vratim.
Bar bivši da budem,
usamljen u zvezdanoj noći.

Ovako, nesklonjen i pust u danu
ni suzu ne mogu da pustim.

Junu, ti što si me svetu nagovestio, bližiš se
neumoljivo kao prijemni ispit.
Kako da te dočekam, ni danas ne znam.
Moram da priznam:
još nisam kročio ispod tvog luka.

STARCI

S osmehom se osvrću na lepote sveta.

Nije lako odužiti im se.
Mora im se brzo obećati.
Njihovi zahtevi naknadno postaju veći.

Uzimajući daju, ne žale, iako su škrti.

U krugu u kojem su svi ljudi zagrljeni
ima i staraca.

Daju potrebnu krutost vremenu.

Krunski svedoci XX veka,
veruju i u sudbinu i u slobodnu volju,
uopšte, u dvostruku istinu.

Na pijaci saopštavaju realnu cenu.
Objašnjavaju Zenonove aporije,
skidaju odela i oblače toge.

Ne troše reči za pesničku sliku.

SPOMENICI LJUBAVI

Ka disko-kugli, uz orkestar
Feliksa Valverta – iskoračujemo.
Našu ljubav obasjanu
bez senki sagledavamo, nijanse.
Igramo u svim pravcima, grudi isturenih,
glava zabačenih, bronzani.
Na snegu, na kiši, na vetru,
u plamenu. Spomenici ljubavi.

LA TEQUILERA

Pijem tekilu, plačem i štucam.
Ulaziš u salun i sedaš za moj sto,
ližeš tople suze sa mojih rumenih obraza,
ljubiš me po oznojenom vratu
koji miriše na zoru
kada si me prvi put ljubio.
Nikuda nisam ni odlazio, kažeš mi,
nisam ni želeo da idem od tebe,
samo sam gledao pripreme za koridu.

IZ FRAZE

Iz fraze za koju mi se učinilo
da si je izgovorila
razvio sam formu
i punio je sadržajem.
Zatim sam je odbacio
i nezarastajuća rana se otvorila,
nedovršeni poljubac,
njegova potencija,
koja je opet, tebe tražila.

BLOKČIĆI I SVESKE

Slažem pored ekrana
blokčiče i sveske
kakve sam nekada,
u devedesetim priželjkivao;
ozarenja koja su dolazila
sa odgonetanjima
nečitko i sitno,
prethodne večeri
ispisanih stihova,
objava nove ljubavi
prema dalekom sopstvu
koje sam čekao
da mi se obasjano
u magli življenja ukaže.

KADA BI ŽIVOT NA ZEMLJI BIO

Nevinost raste u prošlost.

Ni ljubavi ni svete smrti u izgledu.

Svet umire na moje oči.

Braća podeliše očevinu i razidoše se.
Braća koja lutaju ne slušaju se.

Od Jovanovog otkrovenja
sudbina se naša usložnjava.

Kad bi život na zemlji bio
i život i vaskrsenje. I zbir i jedno.

Hajde, reci oče, očinstva ti tvoga
reči utehe za bludnoga sina, i pomози.